

L. A. BILL No. XVII OF 2022.

A BILL

FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA ZILLA PARISHADS AND PANCHAYAT SAMITIS ACT, 1961.

५

सन २०२२ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक १७.

महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ यात आणखी
सुधारणा करण्यासाठी विधेयक.

ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते ;

१९६२ चा आणि ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांकरिता, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या अधिनियम,
महा. ५. १० १९६१ यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कायवाही करणे जीमुळे आवश्यक
व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती, आणि म्हणून, त्यांनी दिनांक ४ ऑगस्ट
२०२२ रोजी महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या (दुसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०२२, हा प्रख्यापित केला
महा.
अध्या. ८. होता ;

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे इष्ट आहे ; **त्याअर्थी,** भारतीय गणराज्याच्या त्राहतराब्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

संक्षिप्त नाव व १. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, प्रारंभ. २०२२ असे म्हणावे.

(२) तो, दिनांक ४ ऑगस्ट २०२२ रोजी अंमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल. ५

सन १९६२ चा २. महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ (यात यापुढे ज्याचा निर्देश, “ मुख्य महाराष्ट्र अधिनियम ” असा केला आहे) याच्या कलम ९ मध्ये, पोट-कलम (१) मधील, खंड (अ) मध्ये, “ पंचाणेशीपेक्षा १९६२ चा अधिनियम क्रमांक ५ याच्या कलम ९ याच्या कलम अधिक नसतील आणि पंचावनपेक्षा कमी नसतील इतके ” या मजकुराएवजी, “ पंचाहत्तरापेक्षा अधिक नसतील ९ ची सुधारणा. आणि पन्नासपेक्षा कमी नसतील इतके ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

प्रक्रिया रद्द करणे. ३. मुख्य अधिनियम आणि त्याखाली केलेले नियम, काढलेल्या अधिसूचना किंवा काढलेले आदेश यांमध्ये १० काहीही अंतर्भूत असले तरी, जेथे महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, २०२२ चा याच्या प्रारंभाच्या दिनांकापूर्वी, राज्य निवडणूक आयुक्ताने किंवा, यथास्थिती, राज्य शासनाने,— महा. ५.

(एक) जिल्ह्याची, निवडणूक विभागांमध्ये विभागणी करण्याची आणि जिल्ह्यामधून निवडून द्यावयाच्या सभासदांची संख्या निर्धारित करण्याची ; किंवा

(दोन) मतदार विभागाची, निर्वाचक गणांमध्ये विभागणी करण्याची ; किंवा १५

(तीन) जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्यांमधील सभासदांच्या जागांच्या आरक्षणाची,

प्रक्रिया सुरू केली असेल किंवा पूर्ण केली असेल तेथे, अशी प्रक्रिया रद्द करण्यात आली असल्याचे मानण्यात येईल आणि या अधिनियमाद्वारे सुधारणा केलेल्या मुख्य अधिनियमाच्या तरतुदीनुसार नव्याने करण्यात येईल.

४. (१) जर या अधिनियमाद्वारे सुधारणा केलेल्या, मुख्य अधिनियमाच्या तरतुदी अंमलात आणताना अडचणी दूर करण्याचा अधिकार.

कोणतीही अडचण उद्भवल्यास, राज्य शासनास, प्रसंगानुरूप उद्भवेल त्याप्रमाणे, ती अडचण दूर करण्याच्या प्रयोजनांसाठी, त्याला आवश्यक किंवा इष्ट वाटेल अशी, या अधिनियमाद्वारे सुधारणा केलेल्या, मुख्य अधिनियमाच्या तरतुदींशी विसंगत नसलेली कोणतीही गोष्ट, शासकीय राजपत्रात प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे, करता येईल :

५ परंतु, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून दोन वर्षांचा कालावधी समाप्त झाल्यानंतर, असा कोणताही आदेश काढण्यात येणार नाही.

(२) या कलमान्वये काढलेला प्रत्येक आदेश, तो काढल्यानंतर, शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहासमोर मांडण्यात येईल.

२०२२ चा ५. (१) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या (दुसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०२२, हा, याद्वारे, सन २०२२ चा महाराष्ट्र अध्यादेश महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ८ याचे अध्या. १० निरसित करण्यात येत आहे.

(२) अशा प्रकारे निरसन झाले असले तरी, उक्त अध्यादेशाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमाच्या संबंधित तरतुदीन्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती किंवा कोणतीही कार्यवाही (काढण्यात आलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा दिलेला आदेश यांसह) ही, या अधिनियमान्वये सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमाच्या संबंधित तरतुदीन्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती, कार्यवाही किंवा, यथास्थिति, काढण्यात १५ आलेली अधिसूचना किंवा दिलेला आदेश असल्याचे मानण्यात येईल.

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन.

महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ (१९६२ चा महा. ५) याच्या कलम ९ च्या पोट-कलम (१) मध्ये, जिल्हा परिषदांची रचना करण्याची तरतूद आहे. राज्य निवडणूक आयोगाद्वारे ठरविण्यात येतील अशा, जिल्ह्यातील मतदार विभागांतून प्रत्यक्ष निवडणुकीद्वारे निवडून आलेल्या सभासदांचा, जिल्हा परिषदेमध्ये समावेश असेल, तथापि, असे की, जिल्हा परिषदेच्या प्रादेशिक क्षेत्राची लोकसंख्या आणि अशा जिल्हा परिषदेमधील निवडणुकीद्वारे भरावयाच्या जागांची संख्या, यांमधील गुणोत्तर, व्यवहार्य असेल तेथवर, संपूर्ण राज्यभर सारखेच असेल.

२. जिल्ह्यातील मतदार विभागांतून प्रत्यक्ष निवडणुकीद्वारे निवडून आलेल्या, पंचाईपेक्षा अधिक नसणाऱ्या व पंचावन्नपेक्षा कमी नसणाऱ्या सभासदांचा, जिल्हा परिषदेमध्ये समावेश असेल अशी तरतूद करण्यासाठी महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या (सुधारणा) अधिनियम, २०२१ (२०२२ चा महा. १८) याद्वारे कलम ९ च्या उक्त पोट-कलम (१) मध्ये सुधारणा करण्यात आली होती. लोकसंख्येची संभाव्य वाढ विचारात घेऊन उक्त सुधारणा अधिनियमाद्वारे जिल्हा परिषदांच्या सभासदांची किमान व कमाल संख्या वाढविण्यात आली होती.

३. राज्यातील ग्रामीण क्षेत्रांचे, नागरी क्षेत्रांमध्ये रूपांतर करण्याची प्रक्रिया जलद गतीने सुरू आहे. तसेच, ग्रामीण क्षेत्रांचा, लगतच्या महानगरपालिकांच्या क्षेत्रांमध्ये समावेश केल्यामुळे आणि काही ग्रामीण क्षेत्रांचे, नागरी क्षेत्रांमध्ये रूपांतर झाल्यामुळे, ग्रामीण क्षेत्रांच्या प्रत्यक्ष लोकसंख्येत सातत्याने घट होत आहे. म्हणून, २०२१ ची जनगणना पूर्ण झाल्यानंतर, त्यानुसार लोकसंख्येच्या आकडेवारीच्या आधारे सभासदांची किमान व कमाल संख्या विनिर्दिष्ट करणे इष्ट वाटले होते.

४. वरील वस्तुस्थिती विचारात घेता, उक्त सुधारणा अधिनियमाच्या पूर्वी उक्त अधिनियमामध्ये विनिर्दिष्ट केलेली सभासदांची संख्या पुनःस्थापित करण्यासाठी, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ याच्या कलम ९ मध्ये सुयोग्य सुधारणा करणे इष्ट वाटले होते.

५. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते आणि उपरोक्त प्रयोजनांसाठी, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती, आणि म्हणून, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी दिनांक ४ ऑगस्ट २०२२ रोजी महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या (दुसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०२२ (सन २०२२ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ८) हा प्रख्यापित केला होता.

६. उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे हा या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,
दिनांक १२ ऑगस्ट २०२२.

एकनाथ संभाजी शिंदे,
मुख्यमंत्री.

वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचे ज्ञापन

या विधेयकात, वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचा पुढील प्रस्ताव अंतर्भूत आहे :—

खंड ४.—या खंडान्वये, या अधिनियमाच्या तरतुदी अंमलात आणताना कोणतीही अडचण उद्भवल्यास, ती अडचण शासकीय राजपत्रात प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे, दूर करण्याचा अधिकार, राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

२. वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचा वर नमूद केलेला प्रस्ताव हा, सामान्य स्वरूपाचा आहे.

सन २०२२ चे वि.स. विधेयक क्रमांक १७ - महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या
 (दुसरी सुधारणा) विधेयक, २०२२ याचे परिशिष्ट.

(महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ यातील उतारे)

(सन १९६२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ५)

१. ते ८.

**

**

**

९. (१) जिल्हा परिषद पुढील व्यक्तींची बनलेली असेल :—

जिल्हा परिषदांची
रचना.

(अ) राज्य शासन, शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे ठरवील असे, पंचाणेशीपेक्षा अधिक नसतील आणि पंचावन्नपेक्षा कमी नसतील इतके, जिल्ह्यातील निवडणूक विभागांतून प्रत्यक्ष निवडणुकीद्वारे निवडण्यात आलेले परिषद सदस्य ; तथापि, वाजवीरित्या व्यवहार्य असेल तेथवर, जिल्हा परिषदेच्या प्रादेशिक क्षेत्राची लोकसंख्या आणि अशा जिल्हा परिषदेमधील निवडणुकीद्वारे भरावयाच्या जागांची संख्या, यामधील गुणोत्तर संपूर्ण राज्यभर सारखेच असेल.

(ब)

**

**

**

(२) व (२अ)

**

**

**

(३)

**

**

**

९-अ.

**

**

**

१०. ते २९०.

**

**

**

अनुसूची.

**

**

**

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

[सन २०२२ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक १७.]

[महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समित्या अधिनियम,
१९६१ यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी विधेयक.]

[श्री. एकनाथ संभाजी शिंदे,
मुख्यमंत्री.]

राजेन्द्र भागवत,
प्रधान सचिव,
महाराष्ट्र विधानसभा.